

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl trečiųjų šalių valstybinių įmonių ES viešųjų pirkimų rinkose (nuomonė savo iniciatyva)

(2011/C 218/06)

Pranešėjas **Corrado ROSSITTO**Bendrapranešėjis **Ulrich PAETZOLD**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2010 m. rugsėjo 16 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Trečiųjų šalių valstybinių įmonių ES viešųjų pirkimų rinkose.

Pramonės permainų konsultacinė komisija, kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. balandžio 4 d. priėmė savo nuomonę.

471-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. gegužės 4–5 d. (2011 m. gegužės 4 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 152 nariams balsavus už, 4 – prieš ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) mano, kad visų šalių viešųjų pirkimų sistemų atvėrimas tarptautinei konkurencijai remiantis PPO Sutartimi dėl viešųjų pirkimų yra neabejotina pergalė, kadangi tai leidžia užtikrinti teisės aktų ir veiksmų abipusiškumą ir visišką simetriją, taip pat užkirsti kelią protekcionizmui ir nesąžiningai konkurencijai – kuri vyksta nepaisant specialių susitarimų su besiformuojančios ekonomikos šalimis – laikantis šioje srityje numatytų ES pirminės ir antrinės teisės nuostatų ir atsižvelgiant į Europos Teisingumo Teismo sprendimus.

1.2 EESRK mano, kad ES turi sustiprinti savo derybinę galią, kad, remdamasi savo pirmine ir antrine teise, pagerintų galimybes dalyvauti trečiųjų šalių viešuosiuose pirkimuose turint omenyje tai, kad ES yra atvėrusi daugiau nei 80 proc. savo viešųjų pirkimų rinkų, tuo tarpu kitos didžiosios išsivysčiusios ekonomikos šalys jų atvėrę tik 20 proc.

1.3 EESRK primygtinai prašo Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos užtikrinti, kad bus veiksmingiau ir strategiškiau ginami su dalyvavimu viešuosiuose pirkimuose tiek Sąjungos viduje, tiek ir tarptautiniu lygmeniu susiję ES interesai. Tai sudarys galimybę ne tik padidinti ES patikimumą tarptautiniu lygmeniu, bet ir užtikrinti ekonominio ir socialinio modelio tvarumą ir jo plėtotę.

1.4 EESRK laikosi nuomonės, kad sutarties šalims turi būti sudaromos vienodos sąlygos konkuruoti rinkoje, kad būtų užtikrinta sąžininga konkurencija vienodomis sąlygomis remiantis abipusio sutarimu su trečiųjų šalių įmonėmis, kurios laikosi tarptautinių viešųjų pirkimų svarbiausių principų, visų pirma draudimo teikti valstybės pagalbą (tiesioginę arba

netiesioginę), kainų apskaičiavimo metodikos, atsargumo principo laikymosi sąnaudų ir rizikos srityje.

1.5 EESRK rekomenduoja ES vidaus rinkos teisės aktų kūrėjams ir ES tarptautinio lygmens derybininkams tarptautinių viešųjų pirkimų srityje būti nuosekliems ir suvokti galimas abipuses jų veiklos pasekmes ir skatina laikytis vienodo požiūrio, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo, skaidrumo principų, kovoti su korupcija, taip pat laikytis socialinių ir aplinkos standartų ir gerbti pagrindines žmogaus teises.

1.6 EESRK mano, kad būtina vykdyti reguliarią derybų, kurias dvišaliu ir daugiašaliu lygmeniu valstybių narių įgaliojimu veda Komisija, rezultatų atitikimo kontrolę ir užtikrinti, kad valstybės narės veiksmingai taikytų visas numatytas susijusias priemones.

1.7 EESRK mano, kad būtų tikslinga pakeisti dabartinę keliašalę Sutartį dėl viešųjų pirkimų į daugiašalę į ją įtraukiant naujas šalis ir numatyti tokias pereinamojo laikotarpio priemones kaip kompensacijos, kainos pirmenybė, naujų subjektų arba sektorių ir naujų ribinių verčių įvedimas; be to, Komitetas mano, jog reikia ryžtingai pakartoti pasiūlymą Sutarties dėl viešųjų pirkimų laikinai netaikyti Europos fondų finansuojamiems viešiesiems pirkimams tų valstybių, kuriose tebegalioja nacionalinės apsaugos priemonės, įmonių atveju.

1.8 EESRK prašo nedelsiant priimti jau numatytą iniciatyvą „dėl trečiųjų šalių bendrovių ir prekių patekimo į ES viešųjų pirkimų rinką (Patekimo į viešųjų pirkimų rinką schema)“, taip pat sukurti aiškius, skaidrius ir patikrintus abipusio rinkų atvėrimo mechanizmus, kad būtų galima užtikrinti vienodas galimybes dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, ir atitinkamai pakeisti 2004 m. viešųjų pirkimų paketą.

1.9 EESRK mano, kad reikia stiprinti prevencija ir išankstinio įspėjimo sistema grindžiamą požiūrį į trečiųjų šalių rengiamas ir (arba) priimamas pernelyg ribojamojo pobūdžio viešųjų pirkimų taisyklės, siekiant nustatyti galimas kliūtis ir apie jas informuoti tarptautiniu lygmeniu vos joms atsiradus, Europos Komisijos duomenų bazėje kaupiant daugiau duomenų apie patekimą į rinkas, kad būtų galima turėti patikimos ir lengvai prieinamos informacijos apie konkursus, formalumus ir ypatingus techninių specifikacijų reikalavimus, ypač Sąjungos MVĮ, taip pat būtinos statistikos bazės ir iškreipimo veiksnių poveikio rodikliai.

1.10 EESRK rekomenduoja taikyti procedūrų švelninimo ir supaprastinimo priemones ir pritaikyti šias procedūras prie naujų ES iššūkių siekiant užtikrinti, kad perkantieji subjektai, tiek ES viduje, tiek ir tarptautiniu lygmeniu galėtų pasinaudoti visomis galimybėmis, kurias gali suteikti MVĮ ekonomikos ir inovacijų srityje, įskaitant mokymą, informavimo veiklą ir pagalbą perkančiajai organizacijai, tarptautinių konkursų dalyviams ir dalyvaujantiems trečiųjų šalių rinkose, visų pirma vidurinės ir aukštesnės grandies vadovams.

2. Įžanga

2.1 ES prekių ir paslaugų viešųjų pirkimų metinė apimtis siekia apie 17 proc. BVP, t. y. maždaug 2 100 milijardų eurų, iš kurių apie 3 proc. viršija Sutarties dėl viešųjų pirkimų (PPO) Sutartis dėl viešųjų pirkimų) ribinę vertę⁽¹⁾. Pasaulio lygmeniu viešieji pirkimai sudaro nuo 10 iki 20 proc. BVP, tačiau reikia turėti omenyje, kad nėra palyginamų duomenų apie šalis, kurios nėra pasirašiusios Sutarties dėl viešųjų pirkimų. Viešųjų pirkimų bendra apimtis gerokai viršija 10 proc. pasaulio BVP.

2.2 Europos įmonės – tiek didelės tarptautinės, tiek veikliausios MVĮ – siekia įsitvirtinti pasaulio rinkose, tačiau susiduria su vis didesniais sunkumais patekti į viešųjų pirkimų rinką. Kliūtimi tampa ne sienos, o sienas „peržengiantys“ sunkumai, kurie yra sudėtingesni ir dėl jų techniniu požiūriu kyla daugiau problemų, kadangi ilgiau trunka juos nustatyti, išanalizuoti ir pašalinti, kadangi su jais susijusios taisyklės ir praktika yra ribojamojo pobūdžio, o tai gali sutrukdyti Europos įmonėms veiksmingai dalyvauti trečiųjų šalių viešųjų pirkimų konkursuose.

2.3 Šioje nuomonėje savo iniciatyva, kaip matyti iš jos pavadinimo, nagrinėjamas specifinis viešųjų pirkimų aspektas. Atsižvelgiant į trečiųjų šalių valstybinių įmonių dalyvavimą ES viešuosiuose pirkimuose, siekiama išnagrinėti ir nurodyti, kaip ES galėtų:

- užtikrinti savo vidaus rinkos gerą veikimą viešųjų pirkimų srityje;
- užtikrinti, kad trečiųjų šalių įmonėms būtų leista veikti Europos rinkoje laikantis tokių pačių sąlygų ir tinkamumo kriterijų kaip ir kitoms įmonėms;

— taip pat užtikrinti abipuses ir vienodas galimybes europinėms įmonėms patekti į trečiųjų šalių viešųjų pirmų rinką.

Kiti viešųjų pirkimų aspektai yra ir bus aptariami EESRK nuomonėse.

2.4 Tarp išorės prekybos atvėrimo ir vidaus rinkos reformos yra dvi pusės sąsaja: nors abiem atvejais siekiama mažinti su nereikalingomis reglamentavimo kliūtimis, trukdančiomis prekių, paslaugų ir investicijų srautams, susijusias sąnaudas, vis didėjant vidaus rinkos ir tarptautinių rinkų tarpusavio priklausomybei reikia, kad ES vidaus rinkos teisės aktų kūrėjai ir ES tarptautinio lygmens derybininkai tarptautinių viešųjų pirkimų srityje būtų nuoseklūs ir suvoktų galimas abipuses pasekmes, kurias gali lemti jų veikla, ir vykdytų nuoseklią politiką, kuria būtų siekiama skleisti šiuos Europos Teisingumo Teismo ir Pagrindinių teisių chartijoje įtvirtintus ES pirminės ir antrinės teisės principus:

- pagarba žmogaus teisėms,
- kova su korupcija,
- socialinių ir aplinkos standartų laikymasis,
- skaidrumas,
- proporcingumo principas,
- vienodas požiūris,
- nediskriminavimas,
- abipusis pripažinimas.

2.5 Kai kuriose šalyse, kurios yra mūsų prekybos partnerės, standartų ir taisyklių, paslaugų, investavimo, viešųjų pirkimų, intelektinės nuosavybės teisių ir sertifikavimo sistemų srityse ir toliau taikomos sudėtingos procedūros, trūksta skaidrumo ir įgyvendinamos pramonės politikos priemonės, kurių tikslas priverstiniu būdu pakeisti importą, priversti perkelti technologijas ir vietos gamintojams sudaryti lengvatines sąlygas įsigyti žaliavas.

2.6 Dabar, kai ES įmonės susiduria su vis didėjančia konkurencija savo vidaus rinkoje, kurioje pirmenybė teikiama skaidriam atvirumui ir įdėta daug pastangų, kad būtų sukurta ES vidaus rinka be kliūčių, tampa akivaizdu, kad dėl tokio atvėrimo vidaus rinka yra visiškai neapsaugota nuo trečiųjų šalių, kurios neįsipareigojo savo ruožtu atverti savo rinkas, ekonominės veiklos vykdytojų.

⁽¹⁾ Žr. Europos Komisijos skaičiavimus, pateiktus dokumente COM(2010) 612 galutinis.

2.7 ES šioje srityje turi griežtas taisykles, kurių tikslas – užtikrinti sąžiningą konkurenciją vienodomis sąlygomis. Tačiau patirtis rodo, kad nei viena iš šių taisyklių netaikoma trečiųjų šalių valstybinėms įmonėms, ypač kai jos dalyvauja viešųjų pirkimų procedūrose, o tai prieštarauja pamatiniams vidaus rinkos principams ir daro labai didelę žalą Europos pramonei ir ekonomikai.

2.8 EESRK mano, kad būtina išnagrinėti, kaip ES gali užtikrinti sklandų vidaus rinkos veikimą, įskaitant atvejus, kai šioje rinkoje leidžiama veikti trečiųjų šalių valstybinėms įmonėms, kartu toliau budriai kovojant su protekcionizmu ir užkertant kelią bet kokiam socialinio ir aplinkosauginio dempingo formai ⁽²⁾, neskaidrioms sąnaudoms, kainoms ir valstybės subsidijoms, taip pat biudžeto ir laisvos rinkos taisyklių nesilaikymui siekiant apginti Europos vartotojų, įmonių ir mokesčių mokėtojų interesus.

2.9 Bendrajame susitarime dėl muitų tarifų ir prekybos aiškiai nurodyta, kad viešiesiems pirkimams netaikomas pagrindinis reikalavimas dėl nacionalinio režimo, jų atveju taip pat negalioja ir Bendrojo susitarimo dėl prekybos paslaugomis išpaiegos taisyklės. Vis dėlto reikėtų atsižvelgti į tai ⁽³⁾, kad iki 2015 m. 90 proc. pasaulinio augimo bus sukonzentruota ne Europos Sąjungoje, o trečdalis jo priklausys Kinijai. Taigi, artimiausiais metais turime pasinaudoti galimybe, kurią atveria trečiojoje šalyse, ypač Rytų ir Pietų Azijoje, užfiksuotas aukštas augimo lygis.

2.10 Mūsų rinka jau pakankamai atvira, tačiau pagrindinių mūsų prekybos partnerių rinka yra kur kas uždaresnė, ypač regionų ir vietos lygmeniu. Pakanka pateikti keletą pavyzdžių iš įvairių žemynų.

2.10.1 **Kinijos** rinkos atvėrimo lygis kol kas išlieka gerokai mažesnis nei galėtų būti. 2009 m. Kinijos BVP siekė 3 573,8 milijardų eurų. Tais pačiais metais Kinija eksportavo į ES prekių ir paslaugų už 227 milijardus eurų, tuo tarpu prekių importas iš ES siekė 99,7 milijardus. Sąlyga „pirk vietos produktą“ galioja nuo 2003 m., ir numatyta viešųjų pirkimų įstatymo 10 straipsnyje, o politika, skatinanti pirkti kiniškus produktus, sustiprinta 2007 m. dviem potvarkiais, kuriais ribojamos galimybės vykstant viešiesiems pirkimams įsigyti užsienio prekes, nebent vietos produktai būtų nepagrįstai brangesni ir prastesnės kokybės. Nuo 2009 m. ši taisyklė aiškinama griežtai, užkertamas kelias bet kokiam galimybei, visų pirma aukštųjų technologijų ir inovatyvioms produktams. Be to, 2008 ir 2009 m. vykdant ekonomikos atgaivinimą ir siekiant paskatinti vidaus paklausą, imta griežtai kontroliuoti statybų sektoriaus viešuosius pirkimus. 2009 m. lapkričio mėn. Kinija paskelbė akredituotų inovatyvių vietos produktų sąrašą (angl. *Indigenous Innovation Product Accreditation List*) ir 2010 m. valstybės taryba pasiūlė atlikti su

valstybės kontroliuojamomis įmonėmis susijusius pakeitimus siekiant paskatinti šias įmones vykdyti veiklą tik vietos rinkoje. Tuo pat metu vis dėlto buvo suteikta valstybės pagalba Kinijos aukštųjų technologijų pramonei, kad ji būtų konkurencingesnė užsienio rinkose ⁽⁴⁾.

2.10.1.1 Viešojo darbų pirkimo srityje Kinija atsisakė licenzijų sistemos, taikytos valdant projektus, statybas ir kitas su statybomis susijusias paslaugas, ir ją pakeitė nauja užsienio statybos įmonėms (angl. *Wholly Foreign Owned Construction Enterprise – WFOCE*) ir bendroms įmonėms (angl. *Joint Ventures*) skirta sistema, pagal kurią užsienio įmonėms faktiškai uždraudžiama dalyvauti nacionalinių konkursų projektuose ir leidžiama dalyvauti tik kai kuriuose tarptautiniuose Kinijoje vykdomuose projektuose: pagal abi sistemas (WFOCE ir *Joint Ventures*) būtina atitikti Kinijos kvalifikacijos sistemą, pagal kurią reikalaujama mažiausiai penkis kartus projekto vertę viršijančio akcinio kapitalo, ne mažiau kaip 300 vadovaujantiems personalui priklausančių darbuotojų, gyvenančių Kinijoje ne mažiau nei metus, informacijos apie Kinijoje įvykdytus projektus ir bendrų įmonių atveju – atsižvelgti į žemesnę kvalifikaciją turintį partnerį ⁽⁵⁾.

2.10.1.2 Dabartinis Kinijos pasiūlymas tarptautinėse PPO derybose dėl viešųjų pirkimų sutarties tiek veiklos, tiek perkančiųjų subjektų požiūriu neapima didžiosios dalies statybos darbų, kurie galėtų sudominti Europos įmones.

2.10.1.3 **Rusijoje**, kuri nepasirašiusi PPO Sutarties dėl viešųjų pirkimų, 2008 m. Ekonominės plėtros ministerijos taisyklėmis nustatomos ribojamojo pobūdžio sąlygos dalyvauti vyriausybės ir savivaldybių vykdomuose viešuosiuose pirkimuose suteikiant pirmenybę nacionaliniams produktams ir paslaugoms, kurių kaina gali iki 15 proc. viršyti sutarties kainą, tuo tarpu 2009 m. buvo patvirtintos krizės įveikimo priemonės, pavyzdžiui, raginimas pirkti rusiškas prekes.

2.10.2 **Brazilijoje** 2010 m. liepos mėn. iš dalies pakeistas viešųjų pirkimų įstatymas siekiant sudaryti galimybę perkančiosioms organizacijoms numatyti 25 proc. maržą visiškai arba iš dalies Brazilijoje pagamintoms prekėms ir paslaugoms. 2009 m. Brazilijoje užregistruotas 1 128,5 milijardų eurų BVP ⁽⁶⁾.

⁽²⁾ Žr. COM(2010) 612/1.

⁽³⁾ Žr. COM(2010) 612/4

⁽⁴⁾ Viena didžiausių su viešaisiais pirkimais ir intelektine nuosavybe susijusių problemų yra vietos inovacijų politika, kurios tikslas – padėti Kinijos įmonėms kilti vertės grandinėje. Vietos inovacijų sistema, apie kurią pirmą kartą užsiminta 2009 m. lapkričio mėn., labai trukdo patekti į daugelio Kinijos sektorių viešuosius pirkimus: pradedant ekologiškais technologijomis baigiant telekomunikacijomis. Žr. SEC(2011) 298 galutinis.

⁽⁵⁾ Žr. Europos Komisijos komunikatą ir PPO dokumento S/C/W/286 15–19 punktus. Be to, kai užsienio įmonė įsigyja Kinijos įmonę, panaikinama pastarosios kvalifikacija ir ji turi viską pradėti nuo pradžios.

⁽⁶⁾ 2010/7 Brazilijos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimais laikinai įvesta nuostata, raginanti pirkti braziliškas prekes.

2.10.3 **JAV** Kongresas iš dalies pakeitė ir sugriežtino Amerikos kompensavimo ir reinvestavimo įstatymo (angl. *American Recovery and Reinvestment Act (ARRA)*) skirsnio, kuriame raginama pirkti amerikietiškus produktus, reikalavimus⁽⁷⁾. 2009 m. Jungtinių valstijų BVP siekė 10 122,6 milijardus eurų, o tais pačiais metais į ES eksportuota prekių ir paslaugų už 286,8 milijardus eurų, tuo tarpu JAV importas iš ES sudarė 323,8 milijardus eurų⁽⁸⁾.

2.10.4 **Japonijoje**, kuri yra septintoji ES eksporto rinka ir į kurią 2009 m. eksportas sudarė 36 milijardus eurų, o importas – 56,7, ES įmonėms sunku patekti į viešuosius pirkimus, nors ji yra pasirašiusi PPO Sutartį dėl viešųjų pirkimų: tik 4 proc. visų Japonijos viešųjų pirkimų buvo atverti ES įmonėms, jų vertė siekė 22 milijardus eurų (2007 m.) ir tai sudaro mažiau nei 0,7 proc. Japonijos BVP. Palyginimui: Japonijos įmonės galėjo dalyvauti ES viešuosiuose pirkimuose, kurių vertė siekė 312 milijardų eurų (t. y. 2,5 proc. ES BVP)⁽⁹⁾.

2.10.5 2010 m. balandį **Vietnamas** priėmė direktyvą dėl nacionalinių produktų ir medžiagų naudojimo ir su šiais produktais, kurie yra finansuojami valstybės lėšomis, susijusių viešųjų pirkimų. 2009 m. Vietnamo BVP siekė 66,8 milijardus eurų, prekių eksportas į ES sudarė 7,8 milijardus, o importas iš ES – 3,8 milijardus eurų.

2.10.6 **Australijoje** 2009 m. dvi valstijos priėmė nuostatas dėl strateginiais laikomų viešųjų pirkimų (daugiau nei 250 milijonų Australijos dolerių). Viktorijos valstijoje 40 proc. produktų turi būti vietos produktai (Australijos ir (arba) Naujosios Zelandijos), tuo tarpu Naujajame Pietų Velse nustatyta 20 proc. kainos pirmenybė ir tam tikrais atvejais taikomos 2,5–5 proc. siekiančios papildomos lengvatoms. 2009 m. Australijos BVP siekė 712,8 milijardus eurų, prekių eksportas į ES sudarė prekių ir paslaugų už 14,4 milijardus, o importas iš ES – 34,1 milijardus eurų.

2.11 **Turkijoje** viešųjų pirkimų sistema patobulinta 2008 m. įstatymu Nr. 5812, kuriuo suderintos vidaus ir Bendrijos nuostatos: viešųjų pirkimų sutartys įsigyti prekes, darbus ir paslaugas grindžiamos atvirais konkurencijos mechanizmais,

⁽⁷⁾ Įstatyme numatytos dvi naujos iniciatyvos „Pirk amerikietišką prekę“ priemonės, pagal kurias, remiantis šiuo įstatymu skiriamos lėšos gali būti naudojamos su viešųjų pastatų statyba, pertvarkymu, priežiūra arba remontu ir viešais darbais susijusiems projektams tik tuo atveju, jei visi projekte naudojami geležies, plieno ir gamykliniai produktai yra pagaminti Jungtinėse Valstijose. Pagal šį įstatymą skiriamų lėšų Vidaus saugumo departamentas negali naudoti išsamiam sąraše nurodytiems tekstilės gaminiams įsigyti, nebent žaliava yra užauginta ir apdorota JAV.

⁽⁸⁾ Kitas pavyzdys: JAV administracijai uždrausta teikti užsakymus taip vadinamoms *inverted companies*, t. y. įmonėms, kurios išvengia JAV mokesčių jurisdikcijos įsikurdamos šalyje, kurioje yra kitokia mokesčių sistema, dėl kurios atitinkamo PPO Sutarties dėl viešųjų pirkimų požiūriu kyla rimtų problemų. Dėl šios priežasties ES įsikūrusi ES įmonė negali parduoti JAV administracijai, netgi jei ji turėtų būti ginama pagal Sutartį dėl viešųjų pirkimų.

⁽⁹⁾ Žr. SEC 2011/298.

nors reikėtų patobulinti ES direktyvų dėl skundų pateikimo tvarkos⁽¹⁰⁾ perkėlimą. Pirkimai, viršijantys nustatytą ES viešojo pirkimo ribą, vyko 2008 m.: darbų už 7 703 milijardus eurų, paslaugų už 8 459 milijardus eurų ir prekių už 8 042 milijardus eurų.

3. Dabartinė teisės aktų sistema

3.1 Šiuo metu Europos įmonių viešuosius pirkimus reguliuojančią teisės aktų sistemą sudaro:

— Bendrijos sistemos pagrindą sudarančios 2004 m. viešųjų pirkimų direktyvos: Direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo ir Direktyva 2004/17/EB dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo, Direktyva 2007/66/EB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų ir 2007/66/EB direktyva dėl peržiūros procedūrų ir Europos gerosios patirties kodeksas sudarant mažosioms ir vidutinėms įmonėms palankesnes sąlygas sudaryti viešojo pirkimo sutartis⁽¹¹⁾, taip pat Direktyvos 89/665/EEB ir 92/13/EEB;

— Sutartis, kuria pirminėje teisėje pripažinta regioninės bei vietos savivaldos institucijų autonomijos teisė numatant valdžios institucijoms galimybę taikyti pačių nustatytas priemones vykdam su viešąja paslauga susijusius išpareigojimus (pavyzdžiui, vystyti įvairias viešosios ir privačiosios partnerystės formas);

— daugybė su viešaisiais pirkimais susijusių Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimų,

— svarbiausia tarptautinių viešųjų pirkimų rinkų atvėrimo priemonė PPO daugiašalė sutartis dėl viešųjų pirkimų (angl. GPA), kuri šiuo metu persvarstoma. Tuo tarpu pagal Bendrąjį susitarimą dėl prekybos paslaugomis (angl. GATS) viešiesiems pirkimams netaikomos šio susitarimo svarbiausios nuostatos dėl patekimo į rinką, išskyrus daugiašalį derybų dėl paslaugų viešųjų pirkimų įgaliojimą, kur ES atlieka svarbiausią vaidmenį su patekimu į rinką susijusių išpareigojimų ir diskriminavimo draudimo vykdam paslaugų viešuosius pirkimus srityje ir šiuo tikslu nustatė bendras viešųjų pirkimų vykdymo tvarkos taisykles,

— „viešųjų pirkimų“ sąlyga laisvosios prekybos susitarimuose, asociacijos susitarimuose, partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimuose, stabilizacijos ir asociacijos susitarimuose, ekonominės partnerystės susitarimuose, laikinuose susitarimuose dėl prekybos ir su prekyba susijusių klausimų, prekybinio ir ekonominio bendradarbiavimo susitarimuose,

⁽¹⁰⁾ Viešųjų pirkimų vertinimas Turkijoje 2009 m. **SIGMA (Parama valdymui ir administravimui gerinti, angl. Support for Improvement in Governance and Management)**, Europos Sąjungos ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos bendra iniciatyva.

⁽¹¹⁾ Žr. Komisijos tarnybų dokumentą SEC(2008) 2193.

— viešąjį pirkimą ir koncesijas reglamentuojančių Bendrijos teisės aktų taikymas oficialiai patvirtintai viešojo ir privačiojo sektorių partnerystei.

4. Pastabos

EESRK mano, kad visų šalių viešųjų pirkimų sistemų atvėrimas tarptautinei konkurencijai remiantis PPO Sutartimi dėl viešųjų pirkimų yra privalumas, kadangi šia sutartimi užtikrinamas teisės aktų ir veiksmų abipusiškumas ir simetrija, o tai sudaro sąlygas užkirsti kelią protekcionizmui ir nesąžiningai konkurencijai, kuri vyksta nepaisant su besiformuojančios ekonomikos šalimis pasirašytų specialių susitarimų.

4.1 EESRK pabrėžia, kad remiantis neseniai Komisijos pateiktais duomenimis „iki 2015 m. 90 % pasaulinio augimo bus sukonzentruota ne Europoje, o trečiosios vietos pozicija atiteks Kinijai“⁽¹²⁾.

4.2 EESRK pritaria nuostatai, kad norėdama plėtoti savo konkurencinius pranašumus ES turi užtikrinti, kad bus veikmingiau ir strategiškiau ginami jos interesai. Šiuo tikslu ji turi ne tik didinti Europos patikimumą tarptautiniu lygmeniu, bet ir užtikrinti ekonominio ir socialinio modelio tvarumą ir jo plėtotę: kad būtų patikimesnė, Europa turi sustiprinti savo derybinę galią, kad pagerintų savo galimybes dalyvauti trečiųjų šalių viešuosiuose pirkimuose, kadangi ES yra atvėrusi daugiau nei 80 proc. savo viešųjų pirkimų rinkų, kai tuo tarpu kitos didžiosios išsivysčiusios ekonomikos šalys jų atvėrę tik 20 proc.⁽¹³⁾

4.3 EESRK mano, kad šiuo metu galiojanti viešųjų pirkimų ES teisės aktų sistema iš esmės yra tinkama ir pakankama reguliuoti Europos rinkos ekonominiams, socialiniams ir aplinkos aspektams. Deja, kai kurios valstybės narės nevisiškai pasinaudoja šios teisinės sistemos teikiamomis galimybėmis, kad užtikrintų sąžiningą konkurenciją ir rizikuoja neabipusiu pagrindu atverdamos savo rinkas trečiųjų šalių valstybinėms įmonėms, nesilaikančioms pagrindinių tarptautinių viešųjų pirkimų principų. Vis dėlto svarbu, kad būtų griežtai laikomasi šių taisyklių, taip pat svarbiausių Sutarties ir Pagrindinių teisių chartijos principų.

4.4 EESRK mano, kad viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimas neturi sudaryti sąlygų kurti paralelines rinkas, kuriose nepaisoma viešųjų pirkimų taisyklių ir kuriose nedalyvauja privatūs ekonominės veiklos vykdytojai.

4.5 ES uždavinys – vystyti atvirą ekonomiką, skatinančią laisvą prekybą, todėl ji suteikia galimybę teisiniu požiūriu saugiai ir be diskriminavimo dalyvauti daugelyje viešųjų pirkimų; kartu reikia užtikrinti konfidencialumą ir skaidrumą

siekiant skatinti inovacijas ir tvarias viešųjų pirkimų rinkas, kuriose:

— pirmenybė teikiama ekonomiškai naudingiausiam pasiūlymui (palyginti su mažiausiai naudingu),

— atsižvelgiama į visą darbų gyvavimo ciklą.

4.6 EESRK laikosi nuomonės, kad sutarties šalims turi būti sudaromos vienodos sąlygos konkuruoti rinkoje. Šiuo požiūriu Komitetas atsargiai vertina trečiųjų šalių valstybinių įmonių dalyvavimo sąlygas, visų prama valstybės pagalbos, tiesioginės ir netiesioginės, kuri yra draudžiama, kainų apskaičiavimo metodikos, atsargumo principo laikymosi sąnaudų ir rizikos srityje požiūriu. Iš tiesų, Europos rinka sudaro galimybę patekti į rinką, tačiau neužtikrina deramos apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos, todėl kyla rimtas pavojus, kad tokios „valstybinės“ įmonės vykdys socialinį ir aplinkosauginį dempingą ir nesilaikys sutarčių ir Pagrindinių teisių chartijos etikos normų

4.7 EESRK mano, kad reikia:

4.7.1 per tarptautines derybas ir derybas su trečiosiomis šalimis pabrėžti, kad būtina laikytis Sąjungos vertybių, teisių ir svarbiausių principų, kurie, remiantis sutartimis ir Pagrindinių teisių chartija, nustatyti Sąjungos pirminėje teisėje, ir yra neginčijami,

4.7.2 reikšti vieningą, tvirtą, nuoseklią ir solidarią nuomonę per tarptautines derybas ir vengti pavienių valstybių veiksmų, kurie gali pakenkti bendrai derybų pozicijai, ir pradėti vykdyti realaus nacionalinių rinkų atvėrimo lyginamąją analizę laikantis Europos lygmeniu pasirašytose sutartyse numatytų sąlygų ir ribų,

4.7.3 užtikrinti geresnę Komisijos tarnybų, nagrinėjančių įvairius prekybos, pramonės, bendradarbiavimo derybų aspektus, veiklos koordinavimą atsižvelgiant į nuostatas dėl viešųjų pirkimų daugiašaliu lygmeniu, numatytas 1994 m. susitarime dėl viešųjų pirkimų, naujos kartos laisvosios prekybos susitarimuose, partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimuose arba asociacijos susitarimuose, sudarytuose įgyvendinant Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybių partnerystę, ir laikytis požiūriu, kuris būtų labiau orientuotas į netarifines kliūtis ir spaudimą siekiant viešųjų pirkimų atvėrimo ES įmonėms,

4.7.4 keliašalę Sutartį dėl viešųjų pirkimų pakeisti daugiašale įtraukiant naujas šalis ir joje numatant tokias pereinamojo laikotarpio priemones kaip kompensacijos kainos pirmenybė, naujų subjektų arba sektorių, aukštesnių ribinių verčių įvedimas,

⁽¹²⁾ COM(2010) 612 galutinis, 1 pt.

⁽¹³⁾ 2011 m. vasario 9 d. Prancūzijos, Vokietijos, Ispanijos, Portugalijos, Italijos ir Lenkijos bendra deklaracija dėl didesnio ES ir jos prekybos partnerių abipusiškumo.

4.7.5 Sutarties dėl viešųjų pirkimų laikinai netaikyti Europos fondų finansuojamiems viešiesiems pirkimams tų valstybių, kuriose tebegalioja nacionalinės apsaugos priemonės, įmonių atveju. Šią mintį EESRK jau siūlė daugelyje ankstesnių savo nuomonių ⁽¹⁴⁾,

4.7.6 griežtai laikytis abipusiškumo ir proporcingumo principų tam tikruose sektoriuose įgyvendinant Sutarties dėl viešųjų pirkimų bendrąsias pastabas ir nuostatas, leidžiančias nukrypti nuo EB I priedėlio III straipsnio nuostatų,

4.7.7 reikalauti trečiųjų šalių įmonių jų rinkose laikytis Europos įmonėms galiojančių sąlygų: ES nebegali ir toliau derybose vadovautis formaliu abipusiškumu, o ne konkrečiu ekonominiu abipusiškumu; turi būti numatyta sutarties sustabdymo apsaugos sąlyga, kuri būtų taikoma sutrikus pusiausvyrai,

4.7.8 kai svarbiems ES prekybos partneriams visiškai atveriama ES rinka, jei nesilaikoma abipusiškumo principo, ES privalo numatyti tikslinius apribojimus, susijusius su dalyvavimu tam tikruose ES viešųjų pirkimų sektoriuose, kad paskatintų partnerius pasiūlyti abipusiu pagrindu atverti rinkas,

4.7.9 nedelsiant priimti iniciatyvą „dėl trečiųjų šalių bendrovė ir prekių patekimo į ES viešųjų pirkimų rinką (Patekimo į viešųjų pirkimų rinką schema)“, taip pat sukurti aiškius, skaidrius ir patikrintus abipusio rinkų atvėrimo mechanizmus ir užtikrinti vienodas galimybes dalyvauti tiek išsivysčiusios ekonomikos, tiek besiformuojančios ekonomikos šalių viešuose pirkimuose Direktyvoje 2004/17/EB ⁽¹⁵⁾ ir 2011 m. darbo programoje numatytose srityse ⁽¹⁶⁾,

4.7.10 užtikrinti valstybių narių ir Komisijos atstovų glaudesnę techninę bendradarbiavimą patekimo į rinkas srityje ir dažniau rengti konsultacijas su pramonės sektoriaus atstovais.

4.7.11 įvesti griežtą kontrolę, taip pat veiksmingą jos įgyvendinimą užtikrinančias priemones, kad nebūtų teikiama tiesioginė ar netiesioginė valstybės pagalba – tai ES draudžiama – ypač Bendrijos konkursų, kurie finansuojami Europos, EIB, struktūrinių fondų lėšomis, arba europinių tinklų atveju, griežtai laikantis numatytų socialinių ir aplinkos ES standartų,

4.7.12 tobulinti Komisijos patekimo į rinkas duomenų bazę, kad joje būtų sukaupta patikima ir lengvai prieinama informacija apie konkursus, formalumus ir ypatingus techninių specifikacijų reikalavimus, kurie trukdo dalyvauti trečiųjų šalių viešuose pirkimuose, ir sukurti statistikos bazes ir iškreipimo veiksmų poveikio rodikliai,

4.7.13 stiprinti prevencija ir išankstinio išpėjimo sistema grindžiamą požiūrį į trečiųjų šalių rengiamas ir (arba) priimamas taisykles, kurios gali būti pernelyg ribojamojo pobūdžio viešųjų pirkimų atžvilgiu; toks požiūris padėtų nustatyti galimas kliūtis ir apie jas informuoti tarptautiniu lygmeniu vos joms atsiradus ir jų problemą spręsti ankstyvajame etape sistemingai taikant pranešimo tvarką įgyvendinant susitarimą dėl techninių kliūčių prekybai,

4.7.14 ES lygmeniu nustatyti MVĮ skirtas priemones siekiant užtikrinti, kad perkantieji subjektai vietos ir tarptautiniu lygmeniu galėtų pasinaudoti MVĮ ekonomikos ir inovacijų srityje teikiamomis galimybėmis,

4.7.15 numatyti mokymą, informavimą ir pagalbą tarptautinių konkursų dalyviams ir dalyvaujantiems trečiųjų šalių rinkose, visų pirma vidurinės ir aukštesnės grandies vadovams, pripažįstant, kad prekybos apsaugos priemonės, patekimas į rinkas ir prieiga prie informacijos yra opios problemos jų atveju,

4.7.16 numatyti iš dalies pakeisti Direktyvos 2004/18/EB 55 straipsnio 3 dalį ir Direktyvos 2004/17/EB 7 straipsnio 3 dalį dėl neįprastai mažos kainos pasiūlymų siekiant, kad nebūtų galimybės priimti pasiūlymą, kurį pateikė valstybinė įmonė, nepateikusi įrodymo, kad jos pasiūlymui neskirta tiesioginė ar netiesioginė valstybės pagalba, kuri ES teisės aktais yra draudžiama; toks valstybės pagalbos testas pateiktas Tūkstantmečio uždavinių korporacijos (*US Millennium Challenge Corporation*) 4 priede,

4.7.17 Direktyvos 2004/18/EB 45 straipsnį ⁽¹⁷⁾ ir Direktyvos 2004/17/EB 54 straipsnį ⁽¹⁸⁾ papildyti privalomu atmetimo kriterijumi dėl intelektualinės nuosavybės teisių pažeidimo, susijusio su naudojimosi neteisėtu būdu išsigytais patentais ar techniniais duomenimis,

4.7.18 užtikrinti, kad būsimos ES teisinės priemonės dėl laisvo trečiųjų šalių darbuotojų judėjimo nesudarys palankių sąlygų šių šalių valstybinėms įmonėms, gaunančioms draudžiamą valstybės pagalbą,

4.7.19 užtikrinti, kad centralizuotoje ES duomenų bazėje bus greitai ir išsamiai paskelbtos ribojamojo pobūdžio nuostatos ir praktika viešųjų pirkimų srityje, kuri trukdo ES įmonėms veiksmingai dalyvauti trečiųjų šalių konkursuose, pavyzdžiui, teisės aktai, kuriuose skatinama pirkti vietos prekes arba kuriais siekiama padidinti „vietinio turinio“ procentinę dalį, vietos technologijų ir inovacijų skatinimo priemonės, taip pat priemonės, skirtos nacionalinei ekonomikai atgaivinti, kuriose pirmenybė teikiama vietos ekonominės veiklos vykdytojams ir apribojamos galimybės patekti į rinką kitų šalių įmonėms,

⁽¹⁴⁾ EESRK nuomonė dėl Tarptautinių viešųjų pirkimų, OL C 224, 2008 8 30, p. 32.

⁽¹⁵⁾ COM (2009) 592 galutinis.

⁽¹⁶⁾ COM(2010) 612 ir COM(2010) 623, II tomas, p. 36.

⁽¹⁷⁾ 45 straipsnis. Asmeninė kandidato arba dalyvio padėtis.

⁽¹⁸⁾ 54 straipsnis. Kokybinės atrankos kriterijai

4.7.20 dar labiau didinti ES vidaus ir išorės politikos nuoseklumą ir papildomumą siekiant atsižvelgti į 2010 m rugsėjo mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadą, kuriose pabrėžiama, „kad reikia atlikti pramonės politikos ir konkurencingumo politikos sąsajų peržiūrą atsižvelgiant į globalizaciją ir skatinti vienodų sąlygų sudarymą.“⁽¹⁹⁾

2011 m. gegužės 4 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽¹⁹⁾ Žr. 2010 m. gruodžio 10 d. Konkurencingumo taryba, Išvados dėl integruotos globalizacijos eros pramonės politikos, p.15.